

**Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела“**

COM(2010) 748 окончателен/2 — 2010/0383 (COD)

(2011/C 218/14)

Главен докладчик: **г-н HERNÁNDEZ BATALLER**

На 15 февруари 2011 г. Съветът реши, в съответствие с член 67, параграф 4 и член 81, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз, да се консултира с Европейския икономически и социален комитет относно:

*Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела*

COM(2010) 748 окончателен/2 — 2010/0383 (COD).

На 1 февруари 2011 г. Бюрото на Комитета възложи на специализирана секция „Единен пазар, производство и потребление“ да подготви работата на Комитета по този въпрос.

Предвид неотложното естество на работата, на 471-ата си пленарна сесия на 4 и 5 май 2011 г. (заседание от 5 май) Европейският икономически и социален комитет реши да определи г-н Bernardo Hernández Bataller за главен докладчик и прие настоящото становище със 162 гласа „за“, 1 глас „против“ и 2 гласа „въздържал се“.

## **1. Заключение и препоръки**

1.1 ЕИСК подкрепя предложението на Комисията, тъй като счита, че ще позволи постигане на целта за премахване на правните пречки, което ще улесни живота на гражданите и предприятите и ще подобри ефективността на правните средства за защита.

1.2 ЕИСК настоятелно призовава Комисията да продължи действията си за премахване на правните пречки в Европейския съюз, за да се постигне истинско европейско съдебно пространство, като вземе предвид всички бележки, които ЕИСК е формулирал в различните си становища по тази тема.

## **2. Въведение**

2.1 От 1 март 2002 г. Регламент № 44/2001 замести Брюкселската конвенция и по-общо всички двустранни инструменти, съществуващи между държавите-членки в тази област. Наричан още „Регламент Брюксел I“, до момента това е най-важният правен акт на Съюза в областта на правното сътрудничество по граждански дела.

2.2 По същество Регламент 44/2001 позволява в определени случаи да се призовава пред съдилищата на дадена държава-членка всяко физическо или юридическо лице, което е обект на транснационално съдебно производство и с местоживее в държава, различна от тази, в която е заведен искът, като се отдаде предимство на най-близкия свързващ фактор.

2.2.1 От друга страна, в член 5 от Регламента е предвидено, че по дела, свързани с договор, по-специално в случая на продажба на стоки, искът може да бъде заведен срещу дадено предприятие в държавата-членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени.

2.2.2 Така областите, в които се прилага новото правило, са описани една след друга в член 5 (договорна и извъндоговорна отговорност, искове за обезщетение, по отношение на спорове, произтичащи от дейността на клонове и агенции и т.н.).

2.2.3 Цял раздел от регламента е посветен на застрахователните дела - трети раздел, в който е предвидено, че притежателят на полицата може да заведе иск срещу застрахователя в съдилищата по своето местоживее, включително когато местоживееето на застрахователя се намира в друга държава-членка. При все това, ако застрахователят иска да заведе дело срещу притежателя на полицата, застрахования или бенефициера, той е задължен да го направи в съдилищата, в които те имат местоживее.

2.3 Целият Регламент 44/2001 е продължителна серия от изрично предоставяне на компетентност, като специално внимание е отделено на определени групи с цел защита (потребителски договори, индивидуални трудови договори). В замяна на това, традиционните правила за предоставяне на компетентност продължават да се прилагат, когато се отнася до спорове относно недвижими имоти, прекратяване на юридически лица, на вписвания в регистри и изпълнение на съдебни решения.

2.4 Регламент 44/2001, след два пространни раздела, отделени на изпълнението на съдебни решения и на признаването на официални документи от други държави-членки, завършва със серия от преходни и заключителни разпоредби, в които се разглеждат по-специално връзките между този нов инструмент на съдебно сътрудничество и други по-специфични конвенции, по които всяка държава-членка би могла да бъде страна.

2.5 На 21 април 2009 г. Комисията прие доклад относно прилагането на регламента и Зелена книга, по която ЕИСК вече се произнесе <sup>(1)</sup>, като се обяви в подкрепа на редица предложения, представени от Комисията.

### 3. Предложение за регламент

3.1 Общата цел на преразглеждането е да се доизгради европейското пространство на правосъдие, като се премахнат оставащите пречки пред свободното движение на съдебните решения в съответствие с принципа на взаимно признаване. Значението на тази цел бе подчертано от Европейския съвет в неговата Стокхолмска програма от 2009 г. <sup>(2)</sup>. По-конкретно предложението има за цел да се улеснят трансграничните съдебни производства и свободното движение на съдебните решения в Европейския съюз. С преразглеждането следва също така да се подпомогне създаването на необходимата правна среда за възстановяване на европейската икономика.

3.2 Предложените елементи на реформата са следните:

- премахване на междинното производство за признаване и изпълнение на съдебни решения („екзекватура“), с изключение на съдебните решения по дела за клевета и съдебните решения, постановени по колективни иски, придружено от различни възможности за предотвратяване при изключителни обстоятелства влизането в сила в дадена държава-членка на решение, постановено в друга държава-членка;
- предложението също включва серия от стандартни формуляри, които целят улесняването на признаването или изпълнението на чуждестранно съдебно решение в отсъствието на производство по екзекватура, както и подаването на молба за преразглеждане по процедурата, гарантираща правата на защитата, описани по-горе;
- разширяване на обхвата на правилата за компетентността съгласно регламента, така че да се прилагат и по отношение на спорове с ответници от трети държави, включително уреждане на ситуацията, в които един и същи въпрос е висящ пред съд на територията на ЕС и пред съд извън нея. Чрез това изменение ще се гарантира, че защитните правила за компетентност, които са достъпни за потребители, служители и осигурени, ще се прилагат също ако местожителството на ответника е извън ЕС;
- повишаване на ефективността на споразуменията за избор на съд, което включва следните изменения:
  - когато страните са избрали определен съд или съдилища за разрешаването на спора помежду им, предложението дава предимство на избрания съд да реши дали е компетентен, независимо от това дали е сезиран първи или не;

— освен това предложението въвежда хармонизирана съдебно-процедурна норма относно валидността по същество на споразуменията за избор на съд, като по този начин осигурява сходен изход на споровете по този въпрос, независимо от това кой съд е сезиран;

— подобряване на взаимодействието между регламента и арбитража;

— подобряване на достъпа до правосъдие по отношение на някои специфични спорове;

— поясняване на условията за движение на временни и охранителни мерки в ЕС.

### 4. Общи бележки

4.1 Комитетът приема много позитивно предложението на Комисията и подкрепя приемането на преработения текст на действащия Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (Регламент Брюксел I).

4.2 Както ясно е посочено в предложението на Комисията, става въпрос за необходима инициатива с цел подобряване функционирането на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, както и на Единния пазар, която може да бъде лансирана само от наднационално равнище и представлява също така ценен правен инструмент в един глобализиран свят, тъй като ще улеснява международните търговски операции и ще служи за решаване на конфликти, в които са засегнати отношения, които излизат извън териториалната рамка на ЕС.

4.2.1 В тази връзка следва да се подчертае, че всички иновации, съдържащи се в предложените правни механизми, както и категоризирането на определени правила и принципи, вече прилагани в тази област в ЕС, произтичат от опита, който транснационалните правни оператори, експертите и компетентните органи на държавите-членки са предали публично на Европейската комисия.

4.2.2 В този смисъл тук се взема предвид в общ план принципът на субсидиарност, който оправдава наднационални действия в отсъствие на компетентност на държавите-членки да изменят едностранно някои аспекти на действащия Регламент Брюксел I, като екзекватурата и разпоредбите относно компетентността и координирането на съдебни производства на държавите-членки или между съдебните и арбитражните производства, се признава и значението на така наричаната функционална субсидиарност, която е неразделна част от принципа за демокрация на участието, утвърден в ДЕС в резултат от Договора от Лисабон. ЕИСК вече се обяви в подкрепа на много от предложенията, формулирани понастоящем от Комисията <sup>(3)</sup>.

<sup>(1)</sup> ОВ С 255, 22.09.2010 г., стр. 48.

<sup>(2)</sup> Приета на срещата на Европейския съвет на 10 и 11 декември 2009 г.

<sup>(3)</sup> ОВ С 117, 26.04.2000 г., стр. 6.

4.3 В предложението се препоръчват в реалистичен, разумен и гъвкав аспект, технически решения на проблемите, срещани през годините на прилагане на Регламента Брюксел I, накратко: премахване на производството по екзекватура, с изключение на решенията по дела за клевета и колективни искове за обезщетение; прилагане на регламента по отношение на спорове с ответници от трети държави; повишаване на ефективността на споразуменията за избор на съд; подобряване на взаимодействието между регламента и арбитража; класификация на условията, при които временните и охранителните мерки, произнесени от съд на дадена държава-членка, могат да се прилагат в други държави-членки; и по-общо подобряване на достъпа до правосъдие и функционирането на определени висящи производства пред вътрешните съдилища.

4.3.1 Не съществува никаква причина по същество за изключване на колективните искове от премахването на процедурата по екзекватура, което прави незадоволителна редакцията на член 37. ЕИСК вече се е произнасял по различни поводи за наднационално регламентиране на колективните искове. Комисията следва да помисли относно евентуална промяна на член 6 от Регламент № 44/2001, за да се допусне акумулиране на производствата на ищците, при условие че мотивите за подаване на исковете им са толкова тясно свързани помежду им, че е целесъобразно да бъдат разглеждани и решавани едновременно, с цел да бъдат избегнати противоречиви решения, което е възможно ако делата бъдат разглеждани поотделно.

4.3.2 Що се отнася до изключването на клеветата, в член 37, параграф 3 наистина е дадено по-широко тълкуване, което се прилага към решенията, постановени в друга държава-членка относно извъндоговорни задължения, произтичащи от нарушения на правото на личен живот и на правата, свързани с личността. Комисията следва да разгледа обхвата на това изключение и възможността за намаляването му, за да не се прилага към случаи от текущия живот на гражданите.

4.3.3 С цел да се задълбочат обсъжданията относно промените, които следва да бъдат направени в съдебните механизми и производства, за които се отнася предложението, преди всичко би трябвало да бъдат формулирани някои бележки, за да бъдат взети предвид в бъдеще от Комисията.

4.3.4 По отношение на член 58, параграф 3 от преработения текст на регламента, в който се предвижда, що се отнася до обжалването на решение по декларация за изпълняемост и решенията по тази жалба, компетентният съд да „постановява решението си своевременно“, максималният срок би могъл да бъде прецизиран в по-голяма степен, с цел да се избегнат неоправдани закъснения или забавяне от страна на подсъдния.

4.3.5 В този смисъл би могъл да бъде установен 90-дневен срок, подобно на предвидения в параграф 2 от същия член 58 за решенията, взети по жалба срещу решение по декларация за изпълняемост, или среден срок между шестте седмици, предвидени в член 11, параграф 3 от Регламент № 2201/2003 на

Съвета от 27 ноември 2003 г. (относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност) и 90-те дни, посочени по-горе.

4.3.6 Същевременно би могло да се предвиди преформулиране на текста относно новия механизъм за съдебно сътрудничество, установен в член 31 от консолидирания текст на регламента с цел да се засили ролята на компетентния по същество съд и да се предотвратят злонамерени действия, които биха забавили решаването на спора.

4.3.7 В действителност доста неясното задължение за „сътрудничество“ между компетентния по същество съд и съда на друга държава, сезиран с молба за временни или охранителни мерки, което тази разпоредба ограничава до задължението за втория съд да се информира за всички относими обстоятелства по делото (като например спешността на целената мярка или възможен отказ на сезирания по същество съд да произнесе подобна мярка), би могло да се допълни с друга разпоредба, установяваща изключителния характер на допустимостта на подобни мерки, дори предвиждаща в общ план отказ в полза на сезирания по същество съд.

4.3.8 Това впрочем би било изцяло последователно с централната роля, която поради причини, свързани с бързина и с оглед на принципа на взаимно признаване, Съдът на Европейския съюз признава на компетентния орган, за да реши по същество тълкуването на свързаните норми, като например посочения по-горе Регламент № 2201/2003.

4.4 Специално внимание следва да бъде отделено на запазването на клаузата за обществен ред в член 34, параграф 1 от действащия Регламент Брюксел I и член 48, параграф 1 от предложения преработен текст, единствено в случаите, когато се премахва „екзекватурата“, която дава възможност на съдебните органи на държавата, в която се иска признаване да не признаят решенията, които явно противоречат на обществен ред

4.4.1 Несъмнено става дума за възможност, която може да доведе до дискреционни тълкувания и приложения от страна на съдиите, от които се иска признаване. При все това, видно от практиката след влизането в сила на Регламент Брюксел I, понастоящем рискът е много умерен, поради поне три правни ограничения: критериите, установени в тази област от Съда на Европейския съюз<sup>(4)</sup>, задължителния характер на действащата Харта за основните права на ЕС и консолидирането на пространна и богата практика на самия Съд, която подчинява понятието за обществен ред на това на полезния ефект на правото на Съюза.

<sup>(4)</sup> Решение на Съда от 28 март 2000 г., дело C-7/98, Krombach, Сборник 2000, стр. I-01935

4.4.2 Въпреки това Комитетът приканва Европейската комисия да обърне специално внимание на поведението на правораздавателните органи на държавите-членки по отношение на правилното прилагане на принципа на взаимно признаване на съдебните решения, свързани с компетентността, в съответствие с критериите за обществен ред.

4.5 Въпреки че в предложениия преработен текст на регламента се въвежда по новаторски начин правило за признаване на арбитражните споразумения, които определят юрисдикция в държава-членка на Европейския съюз, намалявайки по този начин опасността от съдебен туризъм („forum shopping“), това като че не е достатъчно.

4.5.1 Предвид масовото и растящо използване на този начин за решаване на спорове, най-вече по търговски дела, и желаното му развитие в други съществени области за интересите на гражданите (например потребителското право и трудовото право), Комитетът приканва Комисията да предвиди в кратки срокове създаването на наднационален правен инструмент за признаването и изпълнението на арбитражните решения. Въпреки че предложението открива пътя за съдебен контрол, арбитражът продължава да е изрично изключен от неговото приложно поле (член 1, параграф 2, буква г).

4.6 Също така, с цел изясняване на съдържанието му и бързина при приемането на решения, Комисията би могла да започне изготвянето на съобщение или на наръчник относно тълкуването на член 5 от предложението, чийто текст е почти същия като този на действащия член от Регламента Брюксел I.

4.6.1 Съгласно двете разпоредби компетентността по дела, свързани с договори, е на съдилищата по мястото, където задължението, което е в основата на иска, е било или трябва да бъде изпълнено, с изключение на случая на продажба на стоки, когато компетентен е съдът на държавата-членка, в която стоките са били или е трябвало да бъдат доставени, и на

предоставяне на услуги, когато компетентен е съдът на държавата-членка, в която услугите са били или е трябвало да бъдат предоставени.

4.6.2 Практиката на Съда на Европейския съюз, в която се прави тълкуване на понятията „услуга“ и „стока“ по отношение на свободите на вътрешния пазар, не се прилага в рамките на Регламента Брюксел I и в резултат на това Съдът е решавал досега тълкувателни въпроси относно обхвата на член 5 посредством препратки към международни нормативни актове, които не обвързват ЕС, нито всички държави-членки и следователно не са общи правила, които се прилагат към вътреобщностните договори.

4.7 Парадоксално основанията за бързина на производството изглежда са в основата на новата редакция на член 24, параграф 2 от предложениия преработен текст, въпреки че той само обвързва прилагането на параграф 1 от същия член (който предоставя обща компетентност на съда на държавата-членка, пред който трябва да се ответникът), при условие че в документа за образуване на производството се съдържа информация за ответника относно правото му да оспори компетентността на съда и последиците от явяването му. Тази разпоредба, лесно приложима посредством включването на стилови клаузи, може да бъде в ущърб на правата на най-слабите страни по договора, още повече че член 24, параграф 2 ограничава прилагането му до застрахователните договори, договорите, сключени от потребителите и индивидуалните трудови договори.

4.7.1 Предвид това, че съдът, получил искането, трябва да провери дали тази информация е била предоставена на ответника, без в този смисъл да съществува някакво специално предписание, Комитетът би желал да подчертае положението на несигурност и на право на преценка, произтичащо от прилагането на този механизъм в 27-те суверенни съдебни системи на ЕС. Затова призовава Европейската комисия да преразгледа текста на тази разпоредба, за да укрепи правната позиция на потребителите и на работниците и да гарантира еднообразни модели на поведение на компетентните съдилища.

Брюксел, 5 май 2011 г.

*Председател*  
на Европейския икономически и социален комитет  
Staffan NILSSON